

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»,
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ
(ANHUI UNIVERSITY OF FINANCE AND ECONOMICS) (KHP);
КАЛІФОРНІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ В ЛОС-АНЖЕЛЕСІ
(UNIVERSITY OF CALIFORNIA, LOS ANGELES) (USA);
АРІЄЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ARIEL UNIVERSITY CENTER OF SAMARIA) (ISRAEL)

**кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних
практик**

МАТЕРІАЛИ

VIII Міжнародної наукової конференції
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО
ПІЗНАННЯ»

(Одеса, 21-22 травня 2026 року)

Одеса -2026

УДК: 1:403:316.6 (08)

DOI: <https://doi.org/10.24195/PhilosophicalKnowledge2026>

Методологія та технологія сучасного філософського пізнання. Матеріали VIII Міжнародної конференції студентів, молодих вчених та науковців (Одеса, 21-22 травня 2026 р.) 207 с.

Рецензенти:

Стовпець Олександр Васильович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Одеського національного морського університету.

Каменська Тетяна Григорівна, доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова.

Збірник матеріалів VIII Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; Голодомор – геноцид - Холокост: проблема пізнання моральних складових розвитку XXI століття; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію штучного інтелекту. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 25 червня 2026 р.)

2. Vermeulen Timotheus, Akker van Rik, 2010, *Notes on metamodernism*. Journal of Aesthetics & Culture. 2010. Vol. 2. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>.

Поплавська Тетяна, доктор філософії, доцент кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського», м. Одеса, Україна,

Барков Степан, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП «Філософія», кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м.Одеса, Україна.

ХОЛІЗМ ТА ХОЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПРОБЛЕМ

Онтологічні засади холізму: ціле як первинна реальність

Холізм (від грец. *όλος* — цілий, увесь) як філософська позиція стверджує онтологічний пріоритет цілого над частинами: властивості цілісної системи не можуть бути зведені до суми властивостей її елементів і не можуть бути з них виведені. Термін був уведений південноафриканським філософом і державним діячем Яном Сметом у праці «Холізм та еволюція» (1926), де він обґрунтував тезу про те, що природа еволюціонує шляхом утворення цілісностей дедалі вищого порядку. «Цілісність,- писав Смет,- це фундаментальний чинник у Всесвіті. Все існуюче прагне до утворення цілостей, і ця тенденція до цілісності є джерелом всього- простору, матерії, життя, розуму і особистості»[5,р.99].

В онтологічному вимірі холізм протистоїть *редукціонізму* - методологічній настанові, яка прагне пояснити складне через просте, ціле через частини. Якщо редукціонізм є адекватним для вивчення механічних систем, то соціально-культурна реальність, як система смислів, практик, інститутів та ідентичностей, є системою *органічного* типу, де редукція руйнує саме те, що підлягає поясненню.

Епістемологія холізму: від аналізу до синтезу розуміння

Холістична епістемологія ставить під сумнів картезіансько-ньютонівський ідеал пізнання як розкладання цілого на елементарні частини з наступним синтезом. Вільгельм Дільтей, обґрунтовуючи автономію наук про дух, запропонував *герменевтичне коло* як фундаментальну структуру гуманітарного пізнання: розуміння частини передбачає розуміння цілого, а розуміння цілого складається з розуміння частин і цей круговий рух є не логічною помилкою, а необхідною умовою розуміння:«Метод наук про дух є методом розуміння. Розуміння завжди є розумінням цілого через частини і частин через ціле. Це герменевтичне коло не є вадою методу, а є його суттю»[1,р.291].

Цікаві дослідження американської логіки і філософа аналітичної традиції, Віларда Ван Ормана Квайна довели, що ціле (вся система мови і переконань) є

первинним щодо частин (окремих слів і речень). Частина отримує своє значення від цілого і це пряма паралель до філософського холізму взагалі, та впровадження його методології у соціокультурну сферу: «Наші висловлювання про зовнішній світ постають перед судом чуттєвого досвіду не поодинці, а лише як корпоративне ціле»[6]

Квайнівська тема «холізму значення» в аналітичній філософії мови також підтверджує епістемологічну вагу холізму: значення жодного окремого висловлювання не може бути встановлене ізольовано, тому що воно визначається лише в контексті мережі переконань і практик, до якої належить.

Це безпосередньо значуще дослідження для аналізу культурних текстів, символів та інститутів.

Холізм і соціально-культурна реальність: системний вимір

Соціально-культурна реальність є *par excellence* холістичним об'єктом: культура як система смислів, цінностей і практик існує лише як ціле і конституює своїх носіїв, а не є простою сумою індивідуальних актів. Еміль Дюркгейм, один із перших систематичних холістів у соціальних науках, сформулював принцип *sui generis* соціальних фактів: «Суспільство — це не просте поєднання індивідів, а система, утворена їхніми асоціаціями і що являє собою специфічну реальність, наділену власними рисами... Ціле не тотожне сумі своїх частин; воно є чимось іншим»[2,р.128].

Соціально-культурні проблеми: дезінтеграція спільнот, втрата культурної ідентичності, міжкультурні конфлікти, ерозія символічних систем - є, відповідно, проблемами *цілісності*: вони виникають унаслідок розривів у смисловій та інституційній тканині суспільства і не можуть бути вирішені фрагментарними, редукціоністськими заходами.

Холістичний підхід до вирішення соціально-культурних проблем

Теоретичним підґрунтям холістичного підходу до соціально-культурних проблем є *теорія складності* та концепція *емерджентності*. Едгар Морен, розробляючи «мислення складності» (*la pensée complexe*), показав, що будь-яка спроба вирішити складну соціальну проблему, ізолюючи один її аспект, не лише не вирішує проблему, але й породжує нові: «Складне мислення не є мисленням, що вирішує проблеми. Воно є мисленням, що вміє тримати їх відкритими, не спрощуючи, — мисленням, що поєднує, а не роз'єднує» [3,р.134].

Практично холістичний підхід до соціально-культурних проблем передбачає щонайменше чотири методологічні принципи. *По-перше, принцип контекстуальності*: проблема розглядається в її повному культурному, історичному та інституційному контексті, без штучного вирізання із системи зв'язків. *По-друге, принцип міжрівневого аналізу*: взаємодія мікро- (індивід, мала група), мезо- (інститут, спільнота) та макрорівнів (суспільство, цивілізація) розглядається як взаємообумовлена. *По-третьє, принцип темпоральної глибини*: аналіз охоплює не лише актуальний стан, а й генезу проблеми та її можливі еволюційні траєкторії. *По-четверте, принцип полідисциплінарного синтезу*: вирішення соціально-культурних проблем потребує синтезу культурології, соціології, психології, економіки та філософії.

Холізм і феноменологія культури: досвід як ціле

Особливого значення холістичний підхід набуває в контексті феноменологічної традиції. Моріс Мерло-Понті, аналізуючи тілесний досвід як фундамент культурного буття, показав, що людська присутність у світі є вихідно цілісною, вона не є результатом синтезу окремих відчуттів чи когніцій, а передує будь-якому аналітичному розкладанню: «Тіло є нашим загальним засобом мати світ. Коли тіло зі своїм звичним укладом здатне охопити більш складне середовище, воно набуває нового смислу» [4,р.171].

Цей принцип має пряме значення для соціально-культурної практики: культурна травма, втрата ідентичності, міжпоколінний розрив переживаються як порушення *цілісності досвіду*, а не як набір окремих дисфункцій. Відновлення культурної цілісності тому є принципово холістичною терапевтичною задачею, що вимагає роботи з усіма рівнями людського буття: тілесним, символічним, інтерсуб'єктивним та інституційним.

Висновки.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати такі ключові аположення:

Соціально-культурна реальність є онтологічно цілісною системою, редукція якої до елементів руйнує саму досліджувану реальність.

Холістична епістемологія (герменевтичне коло Дільтея, холізм значення Квайна) є адекватною гносеологічною стратегією для наук про культуру і суспільство.

Соціально-культурні проблеми є проблемами цілісності і не можуть бути вирішені фрагментарними, монодисциплінарними заходами.

Мислення складності (Морен) надає холізму теоретико-методологічну строгість, необхідну для наукового аналізу.

Феноменологічний вимір холізму (Мерло-Понті) дозволяє включити в аналіз рівень живого досвіду носіїв культури.

Холістичний підхід у соціально-культурній сфері вимагає методологічного синтезу контекстуальності, міжрівневого аналізу, темпоральної глибини та полідисциплінарності.

Список використаної літератури

1. Dilthey W. *Gesammelte Schriften. Bd. 7: Der Aufbau der geschichtlichen Welt in den Geisteswissenschaften.* Leipzig: Teubner, 1927. 380 S.
2. Durkheim É. *The Rules of Sociological Method* / transl. by W.D. Halls. New York: Free Press, 1982. 264 p
3. Morin E. *Introduction à la pensée complexe.* Paris: ESF éditeur, 1990. 158 p.
4. Merleau-Ponty M. *Phénoménologie de la perception.* Paris: Gallimard, 1945. 531 p.
5. Smuts J.C. *Holism and Evolution.* London: Macmillan, 1926. 362 p.
6. Quine W.V.O. *Two Dogmas of Empiricism.* *The Philosophical Review.* 1951. Vol. 60, No. 1. P. 20-43.

Поплавська Тетяна, доктор філософії, доцент кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського», м. Одеса, Україна,

Закревська Тетяна, студентка 3 курсу ОПП «Менеджмент соціокультурної діяльності» навчально-наукового інституту музичного та перформативного мистецтва та соціокультурних практик ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського», м. Одеса, Україна.

АБДУКЦІЯ ЯК ГЕНЕРАТОР НОВИХ КОНЦЕПТІВ І ГІПОТЕЗ У МЕНЕДЖМЕНТІ

Актуальність абдуктивного методу в менеджменті зумовлена фундаментальною зміною характеру управлінських завдань у сучасному середовищі: якщо індустріальна епоха вимагала від менеджера насамперед здатності ефективно застосовувати перевірені алгоритми та стандартні процедури, тобто мислити дедуктивно, то постіндустріальна реальність висуває на перший план завдання принципово іншого роду: розпізнавання слабких сигналів у потоці суперечливих даних, інтерпретація нестандартної поведінки ринку чи організації, створення нових бізнес-моделей у ситуації, коли жодна з відомих теорій не дає задовільного пояснення.

Саме ці завдання є абдуктивними за своєю природою: вони потребують не виведення наслідків із відомих засновків, а побудови найкращого пояснення для дивуючого факту і готовності діяти на основі гіпотези, яка ще не верифікована, але є достатньо правдоподібною для прийняття рішення. Особливої гостроти ця потреба набуває в соціокультурному менеджменті, де «продуктом» є смисл, ідентичність і людський розвиток: тут редукціоністські КРІ й алгоритмічні рішення найчастіше фіксують симптоми, не досягаючи глибинних причин організаційних дисфункцій, тоді як абдуктивний менеджер здатен побачити за аномальним явищем, наприклад, спад відвідуваності, конфлікт у команді, втрата аудиторії, прихований системний розрив і сформулювати гіпотезу, що відкриває шлях до справжнього, а не косметичного вирішення проблеми.

Традиційна методологія менеджменту спирається на два полюси: дедуктивне застосування готових теорій до практичних ситуацій та індуктивне узагальнення емпіричних даних. Однак обидва підходи виявляють суттєві обмеження там, де потрібна справжня інновація - створення нового концепту, формулювання стратегічної гіпотези, інтерпретація аномальної поведінки ринку або організації. Саме тут на передній план виходить *абдуктивний метод* - логіка здивування й відкриття.

Абдукція (від лат. *abducere* - відводити вбік) була концептуалізована американським філософом Чарлзом Сандерсом Пірсом як особливий тип умовиводу, відмінний від дедукції та індукції. Якщо дедукція виводить необхідні

<i>Борінштейн Є. Р.</i>	ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ МОРАЛІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	52
-------------------------	--	----

СЕКЦІЯ 1. МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ПІЗНАННЯ

<i>Аксьонова В. І., Сарваді Р. Д.</i>	НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК АКТИВ: ВЕКТОРИ НОВИХ РЕАЛІЙ У ВИЩОЇ ОСВІТІ УКРАЇНИ	56
<i>Вітлугіна К. В., Атаманюк З. М.</i>	НАДІЯ І СПОДІВАННЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ ПРОБЛЕМАТИЦІ	59
<i>Ганбарова Е. М., Атаманюк З. М.</i>	ЧИ ІСНУЮТЬ ВІДМІННОСТІ МІЖ ФАКТОМ, ОПИСОМ, ОЦІНКОЮ І НОРМОЮ?	60
<i>Любарська В., Нівня Г.О.</i>	МИСЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ДЕГРАДАЦІЯ ЧИ АДАПТАЦІЯ?	62
<i>Матяр П. О., Нівня Г.О.</i>	МАНІПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ: МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ	66
<i>Петінова О. Б.</i>	МЕТАМОДЕРНА СВІДОМІСТЬ У ПОСТЦИФРОВИХ УМОВАХ: ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ	69
<i>Поплавська Т. М., Барков С.</i>	ХОЛІЗМ ТА ХОЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ПРОБЛЕМ	72
<i>Поплавська Т. М., Закревська Т.</i>	АБДУКЦІЯ ЯК ГЕНЕРАТОР НОВИХ КОНЦЕПТІВ І ГІПОТЕЗ У МЕНЕДЖМЕНТІ	75
<i>Поплавська Т. М., Самойлова П.</i>	ХОЛІСТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ЙОГО МОЖЛИВОСТІ У СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	78
<i>Поплавська Т. М., Фіник В.</i>	АБДУКТИВНИЙ МЕТОД ЯК ЕПІСТЕМОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ	82

VIII Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та науковців

“МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ”

(Одеса, 21-22 травня 2026 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.: (0482) 732-09-52